

කෙලෙසුන් නැසූ උතුමෝ (අරහන වගය)

අප ඉපදී මැරී මැරී යන ගමන සංසාරය නම් වේ. එනම් සැරි සැරීම යි. මේ ගමනේ දී අප මේ මිනිස් ලොව දී කරගන්නා හොඳ කර්ම නිසා දිව්‍යලෝක බ්‍රහ්මලෝකවල සැරි සැරීමට ඉඩ සැලසේ. නරක කර්ම නිසා සතර අපායේ සැරි සැරීමට සිදු වේ. මිනිස් ලොවදී හොඳ කර්ම නිසා සැප විපාකත් නරක කර්ම නිසා දුක් විපාකත් මිශ්‍රව විඳින්නට සිදු වේ. අපගේ නොදැනුවත්කම හා නොසැලකිල්ල නිසා අතරින් පතර හොඳ නරක දෙක ම අඩු වැඩි වශයෙන් වක්‍රයක් මෙන් සිදු කරන්නෙමු. ඒ නිසා ම මේ සසර ගමනේ දී සුගති දුගතිවල සැරි සැරීම වක්‍රාකාරයෙන් සිදුවේ. දුකෙන් සැපටත් සැපෙන් දුකටත් වැටී වැටී ගමන් කෙරේ. සසර සැරිසරන තාක් කල් ලෙඩවීම, මහළුවීම, මරණය, සෝදුකින් වැළපීම, ජීවිතය ගැටගසා ගැනීම සඳහා වෙහෙසීම වැනි දුක්වල කෙළවරක් ද නැත.

එසේ නම් මේ දුකින් මිදීමට අප කළ යුතුව ඇත්තේ මේ ඉපදීම නැවැත්වීමයි. එය මේ පස්කම් සැප විඳීමටත් භවයෙන් භවය හොඳ තැන් සොයා සොයා ඉපදීමටත් ඇති ආශාව දුරුවන තුරු කළ නොහැකි ය. හොඳ හෝ නරක කර්ම රැස්කරන තුරු කළ නොහැකි ය. අප එසේ ආශා කරන්නේත් ඉපදීමට හේතුවන කර්ම රැස් කරන්නේත් අපේ සිතේ ඉබේම ඇතිවන ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ, ඊර්ෂ්‍යාව, මසුරුකම, මානය, වැනි කිලිටි සිතුවිලි නිසා ය. ඒවාට කෙලෙස් යයි කියනු ලැබේ. මේ ගමන නැවතීමේ ක්‍රියාවේදී මේ කෙලෙස් එකින් එක ටිකෙන් ටික නසාගෙන ගොස් සහමුලින් ම නැසිය යුතු ය.

ඒ සියලු කෙලෙසුන් නැසීම නිර්වාණ මාර්ගයේ දී සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් යන පියවර හතරකින් සිදු කරනු ලැබේ. එයින් අවසාන පියවර රහත් ඵලය යි. රහතන් වහන්සේ සියලු කෙලෙසුන් නැසූ නිසා බිණාසව (කෂිණාශ්‍රව) නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. රතන සූත්‍රයේ අවසාන ගාථාවෙන් ප්‍රකාශ වන පරිදි උන්වහන්සේ මෙතෙක් රැස්කරගත් සියලු පැරණි කර්ම නැසූ සේක. අළුතින් කර්ම රැස් කිරීමක් ද නැත. නැවත භවයක ඉපදීමේ ආශාව ද සහමුලින් ම සිඳ දමා ඇත. උන්වහන්සේ නැවත සසර උපදින්නට හේතුවන බීජ ශක්තිය හෙවත් කර්ම ශක්තිය නසා ඇත. නැවත ඉපදෙන තණ්හාව නැසූ උන්වහන්සේ පහනක් නිවී යන්නා සේ මෙහිදී ම දුක් ගිනි නිවා සසර දුක් ගමන නිමවා නිවී යන සේක. නිවන් දැකීම යනු මෙයයි. මෙලොව නිවන් දකින එකම පුද්ගලයා රහතන් වහන්සේ ය. නිවන් දකින එකම ක්‍රමය රහත්වීම යි. බුදු, පසේ බුදු, උතුමන් පවා පළමු කොට නිවන් දකින්නේ රහත් වීමෙනි. උන්වහන්සේලාට අරහං යයි කියන්නේ ඒ නිසා ය. බුදු බව, පසේ බුදු බව පාරමිතා පිරිමේ විශේෂත්වය අනුව ලැබෙන රහත් බවින් ඔබ්බට ගිය විශේෂ ගුණයන් ය.

රහතන් වහන්සේ නමක් දුටු පමණින් හඳුනාගත නොහැකි ය. අහසින් යාම දිවැසින් දැකීම ආදී ප්‍රාතිහාර්ය රහත් බව නොවේ. ඒවා රහත් නොවූ අයටත් ධ්‍යාන බලයෙන් ලැබිය හැකි ය. ඉතා ම සංවරව හැසිරීම, අමුතු සිවුරු පෙරවීම, දුෂ්කර පිළිවෙත් පිරීම, අල්පේච්ඡ ජීවිතයක් ගත කිරීම, යනාදී ඉතාම හොඳ යයි පෙනෙන ලක්ෂණ තිබුණු පමණින් කෙනෙකු රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් නොවේ. ලාභ සත්කාර ලැබීම, කීර්ති ප්‍රශංසා දිනා ගැනීම,

මහාශ්‍රාවක පිරිසක් ඇති කරගෙන මහා ශාස්තෘවරයෙකු සේ වැජඹීම වැනි පවිටු දින, ආශාවන්ගෙන් පෙළෙන පිරිසක් අදත් රහතන් වහන්සේලා සේ රඟපාති. ඔවුහු ධර්මයේ මහජනයාට නොවැටහෙන ඉතා ගැඹුරු තැන් තෝරාගෙන ඒවාට තමාට හිතු හිතු අර්ථ සපයති. නූතන තාක්ෂණයෙන් විවිධ රූප එකට ගලපා මාධ්‍යවල පළ කොට පුද්ගල වර්ත ඝාතනය කරන සාහසිකයන් සේ මොවුහු ද ධර්මයේ තැනින් තැන තිබෙන කරුණුවලින් කොටස් උපුටාගෙන තමන්ගේ අදහස තහවුරු කිරීමට අවශ්‍ය පරිදි වැරදි පිළිවෙලට ගලපා ධර්මයේ මූල, මැද, අග යහපත් සුධර්ම ගුණය සාහසික ලෙස ඝාතනය කරති. බුද්ධ දේශනාව ම එසේ විකෘති කරන අතර අටුවාව බුද්ධසෝභ හිමියන්ගේ රචනයක් යයි මිථ්‍යාමතයක් පතුරුවමින් සැරියුත් මාහිමියන්ගෙන් ආරම්භ වූ අටුවා හෙවත් ධර්මයේ අර්ථ දැක්වීමේ සම්ප්‍රදාය සම්පූර්ණ වැරදියයි බැහැර කරති. හිටි හැටියේ සිවුරු පොරවාගත් මේ පුද්ගලයෝ මෙතෙක් තිබුණු ශාසනය වැරදි ය, තමන් කියන දේ නිවැරදියැ යි මිනිසුන්ට ඒත්තු ගන්වති. ඒ නිසා ඔවුන් අද බොහෝ ජනයා අතර රහතන් වහන්සේලා ලෙස පිළිගැනීමට ලක්ව ඇත.

අප රහතන් වහන්සේ කවුරුදැයි හඳුනා ගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය වන්නේ මේ නිසා ය. එවිට අපට මොවුන් රහතුන් නොව අරහන්ත ඝාතකයන් බව වටහා ගත හැකි ය. මහජනයාට කියාදිය හැකි ය. ශාසනය මේ විනාශකාරීන්ගෙන් ගලවා ගත හැකි ය. ඔවුන් පසු පස ගොස් අපාගත වන මිනිසුන් ඉන් මුදා ගත හැකි ය.

ධම්ම පදයේ අරහන්ත වර්ගය මේ සඳහා ඉතා ප්‍රයෝජනවත් වන ධර්ම සංග්‍රහයකි. සංයුත්ත නිකායේ එන කෝසල සංයුත්තයේ සත්ත ජටිල සූත්‍රයේ දී කෙනෙකු රහත් ද නොරහත් දැයි වටහා ගැනීම එක්වර කළ හැක්කක් නොව එය කෙනෙකු දිගුකලක් ඇසුරු කිරීමෙන් කළ යුත්තක් බවත් එයට තමාට නුවණ ද තිබිය යුතු බවත් වදාරා තිබේ. ඒ ක්‍රමය අනුව රහත් පුද්ගලයෙකු දෙස දිගුකලක් විමසිල්ලෙන් බැලිය යුතු ය. රහතන් වහන්සේ ගැන කරුණු රාශියක් මෙම අරහන්ත වර්ගයේ දක්නට ලැබේ. කිසිවකට ශෝක නොකිරීම, කිසිදු සම්පතක් රැස් නොකිරීම සියලු දේ අතහැර යාමට හැකිවීම, ආහාරයෙහි ගිජු නොවීම අටලෝ දහමින් කම්පා නොවීම, කයෙන් වචනයෙන් සිතින් කිසිදු දුශ්චරිතයක නො යෙදීම යනාදිය මෙහි එන රහතුන් වහන්සේගේ ලක්ෂණවලින් කීපයකි.

4.5.3.1 රහතන් වහන්සේට කායික මානසික දැවිල්ලක් නැත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි වෛර බැඳ ගත් දෙවිදන් තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැසීමට තීරණය කිරීමට තරම් දරුණු වූහ. ඒ සඳහා දෙවිදන් තෙර බිම්බිසාර මහ රජුගේ පුත් අජාසත් කුමරු සමඟ මිත්‍ර වී ඔහුගේ සහාය ලබා ගැනීමට සිතුවේ ය. ඒ අනුව දෙදෙනා අතර කතිකාවක් ඇති විය. එනම් තමන් බුදුන් මරා බුදුවන බවත් අජාසත් කුමරුට පියා මරා රජ වෙන ලෙසත් ය. කෙසේ හෝ අජාසත් කුමරු පියා දඟගෙයි දමා මරවා රජ විය. ඔහුගේ සහාය ඇතිව දෙවිදන් තෙර බුදුන් මැරවීමට නාලාගිරි ඇතු මෙහෙයවීම, දුනුවායන් යෙදවීම වැනි උපක්‍රම කීපයක් ම ක්‍රියාත්මක කළත් ඒවා අසාර්ථක විය. අන්තිමේ දී ඒ තෙරණුවෝ තමන් ම බුදුරජුන් නසන්නට තීරණය කළේ ය. ඒ අනුව දෙවිදන් තෙර ගිජුකුළු පව්වට නැග පර්වත පාමුල සක්මන් කරමින් සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ හිස මතට වැටෙන සේ මහ ගලක් පෙරලී ය. ඒ ගල පහතට වැටීමට පෙර බුද්ධ ගුණානුභාවයෙන් මතු වී ආ ගල්කුළු දෙකක් අතර හිර වී නැවතුණි. ඒ ගල් කුළුවල

ගැටීමෙන් බිඳී විසි වූ ගල් පතුරක් වැදී උන්වහන්සේගේ සිරිපතුල තුවාල වී ලේ ගැලී ය. එයින් දරුණු වේදනාවක් ඇති විය. වහා එතැන රැස් වූ හිඤ්ඤ උන්වහන්සේව ජීවක වෛද්‍යවරයාට දැක්වීමට ජීවක අඹ වනයට වැඩමවාගෙන ගියහ.

ඇතුළු නුවර රෝගියෙකුට වෙදකම් කරමින් සිටි ජීවක වෛද්‍යවරයා ඒ පුවත අසා වහා පැමිණියේ ය. ඉතා තියුණු බෙහෙතක් යොදා තුවාලය බැඳ ස්වාමීනී, මම ඇතුළු නුවර රෝගියාගේ පිළියම නිමකොට පෙරලා එමී, එතෙක් මෙම බෙහෙත බැඳී ආකාරයෙන් ම තිබෙන්නට හරින්නැයි කියා ගියේ ය. එහෙත් ඔහු ගොස් ඒ රෝගියාගේ පිළියම නිමා කොට එනවිට නුවර වාසල් දොරටු වසා තිබුණි. එහෙයින් ඔහුට නගරයෙන් පිටත තිබූ ඔහුගේ අඹවනයට යාමට රැ පහන් වනතුරු ඇතුළු නුවරට වී බලා සිටීමට සිදු විය. මේ අතර ඔහුට “අහෝ මා විසින් මහා බරපතල වරදක් කරන ලදී. සාමාන්‍ය මිනිසෙකුට මෙන් තථාගතයන් වහන්සේගේ පාදයට ද තියුණු බෙහෙතක් දමා තුවාලය බැන්දෙමි දැන් ඒ බැමි මුදාහැරිය යුතු වේලාවයි එසේ නො කළහොත් උන්වහන්සේගේ ශරීරයේ රැ පුරා ම මහා දැවිල්ලක් ඇති විය හැකියැයි” සිත් වේදනාවක් ඇති විය.

ඔහුගේ අදහස පරසින් දන්නා නුවණින් දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද තෙරුන් අමතා ආනන්දය, ජීවක වෛද්‍යවරයාට රැ බෝ වීම නිසා නුවරින් පිටතට එන්නට නොහැකි වී ඇත. මේ තුවාලයේ බැඳුම් මුදාලන වේලාව පැමිණ ඇතැයි ඔහු සිතයි. ආනන්ද එය ලිහා දමන්න යයි වදාළහ. ආනන්ද තෙරණුවෝ එය ලිහා දමූහ. ගසක පතුරක් ගැලවී යන්නා සේ තුවාලයේ කබළු ගැලවී සුව වී ගියේ ය.

ජීවක වෛද්‍යවරයා ද අරුණ නැගී වාසල් දොර විවර වූ සැණින් බුදුරජුන් වෙත වේගයෙන් අවුත් සිදු වූ ප්‍රමාදයට සමාව ගෙන ස්වාමීනී, කෙසේ ද ඔබ වහන්සේගේ සිරුරෙහි දැවිල්ලක් හට ගත්තේ දැයි ඇසී ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවකය, බෝ මැඩදී ම තථාගතයන් වහන්සේගේ සියලු දැවිලි සන්සිඳුනේ යයි වදාරා පූර්වාපර සන්ධි ගලපා දහම් දෙසමින් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

**ගතද්ධිනො විසොකසස
විප්පමුත්තසස සබ්බධි
සබ්බ ගන්ථප්පහිනසස
පරිලාහො න විජ්ජති**

පදාර්ථ:-

ගතද්ධිනො, සසර ගමන නිම කළා වූ; විසොකසස, ශෝකය ප්‍රහීණ කළා වූ; සබ්බධි විප්පමුත්තසස, ස්කන්ධ ආදී සියලු ධර්මයන් හි නොඇලී ඉන් මිදුනා වූ; සබ්බ ගන්ථ පහිනසස, සියලු ගැට දුරුකළා වූ රහතන් වහන්සේට; පරිලාහො න විජ්ජති, කායික හෝ මානසික දැවිල්ලක් නැත;

විවරණය:-

ගත අද්ධිනො, යන මෙහි අද්ධි හෝ අද්ධාන නමින් හැඳින්වෙන්නේ, මාර්ගය හෝ කාලයයි. ඒ අතරින් මෙහි මාර්ගය යන අර්ථය ගැනේ. එනම් සංසාරය නැමැති දීර්ඝ මාර්ග යයි ඒ ගමන නිම කළ හෙයින් ගත අද්ධිනො නම් වෙයි. කාමය ඉටු නොවීම නිසා ශෝක වීම

පෘථග්භ්‍ය ස්වභාවය යි. රහතන් වහන්සේට කාමය පිළිබඳ ආශාවක් හෝ බැඳීමක් නැති නිසා ශෝකයක් නැත.

සබ්බධ යනු පංචස්කන්ධය ඇතුළු සියලු සංස්කාරයන්ට කියන නමකි. රහතන් වහන්සේ ඉන් මිදුණු සේක.

සබ්බ ගණු : සබ්බ ගණු යනු සත්වයාගේ නාම, රූප කාය, චුති, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් සසර ගැට ගසන කාය ග්‍රණු හතර යි. ධම්ම සංගීතී ප්‍රකරණයේ සඳහන් පරිදි ඒ හතර මෙසේ ය.

1. අභිජ්ඣා කායගණු : පුනර්භවය හෙවත් නැවත ඉපදීම ඇති කරවන නන්දිරාග හෙවත් සතුටුවීමෙන් ඇලීම ඇති කරන ලැබෙන ලැබෙන රූපාදී අරමුණෙහි ඇලෙන තෘෂ්ණාව යි.
2. ව්‍යාපාද කායගණු : ව්‍යාපාද කාය ගණු යනු ආසාත, පටිස, කෝධ, දෝස යන විවිධ නම්වලින් හැඳින්වෙන අරමුණු පිළිබඳ ගැටීමයි, අකමැති අප්‍රිය අරමුණෙහි තරඟ ඇති කර ගැනීම වෙර බැඳ ගැනීම හෝ නැසීමට තරම් දරුණු වන ක්‍රෝධය යි.
3. සීලබ්බත පරාමාස කායගණු : මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් බැහැර වෙනත් ආගම්වල ඇති සීල ව්‍රතවලින් සසරින් මිදිය හැකියයි. සිතා ඒ මිථ්‍යා සිල් හා ව්‍රත අනුගමනය කිරීම.
4. ඉදං සවචාහිනිවෙස කායගණු : ශාස්වත දෘෂ්ටි, උච්ඡේද දෘෂ්ටි යන අංශ දෙකට අයිති වන මිථ්‍යා දෘෂ්ටිවලින් කුමක් හෝ තමන් අදහන දෘෂ්ටිය ම සත්‍යය යි. අනෙක් සියල්ල බොරුයයි ඇදහීමයි.

මේ ග්‍රණු හෙවත් ගැට හතරෙන් ම සත්වයා කාය වශයෙන් පංචස්කන්ධ වශයෙන් සසර පැටලෙන නිසා මේවා වතුර්විධ කාය ග්‍රණු නමින් හැඳින් වේ.

4.5.3.2. විල හැරයන භංසයන් මෙන් සසර හැරයන රහතන් වහන්සේ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහ නුවර වස් වැස වස් පවාරණය කොට අඩ මසකින් පමණ වාරිකාවෙහි හැසිරෙන්නෙමිසි භික්ෂුන් වහන්සේලාට දැන්වූහ. භික්ෂුන් වහන්සේලා සමග වාරිකාවෙහි හැසිරීම බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ සිරිතකි. මෙම පණිවිඩය ලද භික්ෂුන් ගමනට සුදානම් වෙමින් පාත්‍රා පිස සිවුරු සෝදා පඬු පොවා ගැනීම් ආදිය කරන අතර මහා කාශ්‍යප තෙරණුවෝ ද සිවුරු සෝදමින් සිටියහ. මෙය දුටු භික්ෂුහු මහ'කසුප් තෙරණුවෝ' කුමක් නිසා සිවුරු සෝදන් ද. මේ නුවර ඇතුළත් පිටතත් අටළොස් කෙළක් පමණ මිනිස්සු සිටිති. ඒ සියල්ලෝ ම වාගේ උන්වහන්සේගේ නැයෝ නොවෙත් නම්

දායකයෝ වෙති. ඒ අය තෙරුන්ට සත්කාර සම්මාන නො කෙරෙත් ද මෙතරම් උපකාර තියෙද්දී ඒවා අතහැර මුත් වහන්සේ කොහි යන්නාහු දැයි කියන්නට වූහ.

වාරිකාව ආරම්භ කරමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ නුවර අටළොස් කෙළක් පමණ ජනයා වසති. ඔවුන්ගේ මඟුල් අවමඟුල් අවස්ථා සඳහා හිඤ්ඤාන යා යුතු ය. විහාරය හිස් කිරීමත් නුසුදුසු ය. මෙහි කවුරුන් නම් නවතා යන්නෙමි ද? කාශ්‍යපට නැදැයෝත් දායකයෝත් මෙහි සිටිති. එහෙයින් උන්වහන්සේ නවතා යන්නෙමි සිතා කාශ්‍යප ඔබේ පිරිසත් සමඟ ඔබ මෙහි නවතින්නැයි කීහ. එසේ ය ස්වාමීනි'යි කියා උන්වහන්සේ එහි නැවතුනහ.

හිඤ්ඤාන, ඇවැත්නි, අප කී දෙය එලෙසින් ම සිද්ධවූවා නොවේදැයි කීහ. එය ඇසුණු බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණෙනි, මහකසුප් තෙරුන් කුලයෙහි හා ප්‍රත්‍යයෙහි ඇළුණු කෙනෙකැයි නොකියන්න. උන්වහන්සේ නැවතුනේ මගේ වචනය ඉටු කරන්නට ය. මෙතෙම පෙරත් පදුමුත්තර බුදු සමයෙහි දී ම කුලයෙහි මෙන් ම සිව්පසයෙහි නොඇළී සඳ මෙන් කුලයන් වෙත එළඹෙන්නට සමර්ථ වන්නෙමිවායි ප්‍රාර්ථනා කළ කෙනෙකි. මම ව්‍යුපම ප්‍රතිපදාවත් අරියවංශ ප්‍රතිපදාවත් උන්වහන්සේ වැන්නවුන් නිසා ම දේශනා කළෙමි වදාරා, මහණෙනි, කාශ්‍යප තෙරුන් දිය පිරුණු විලක බැස පීනා එයින් ඉඹිලි කිසිවක නොඇළී නොලැග යන රාජ භංසයෙකු මෙනි. මගේ පුත්‍රයාගේ පිළිවෙල ද එය වන්නේයැ යි පූර්වාපර සන්ධි ගලපා දහම් දෙසමින් මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

**උයුඤ්ජනි සතිමනො
න නිකෙතෙ රමනි තෙ
හංසාව පලලං හික්ඛා
ඔකමොකං ජහනි තෙ**

පදාර්ථ:-

සතිමනො, සිහිය දියුණු කළ රහතන් වහන්සේලා; උයුඤ්ජනි, තමා අවබෝධ කළ ධ්‍යාන හා විදර්ශනා සමාපත්තිවල යෙදී සිටිති; තෙ න නිකෙතෙ රමනි, උන්වහන්සේලා, පංචකාම ගුණයෙහි හෝ ගිහි ගෙයෙහි නො ඇලෙති; පලලං හික්ඛා හංසා ඉව, විලහැර යන භංසයන් මෙන්; ඔකං ඔකං ජහනි, ආලයෙන් ආලය හෙවත් සියලු සංසාර වාසස්ථාන අපේක්ෂා රහිතව ම හැර යති;

විචරණය:-

මෙහි 'උයුඤ්ජනි' යයි කීවේ රහතන් වහන්සේලාට රහත් වීමෙන් පසු අමුතුවෙන් යෙදිය යුතු බණ භාවනාවක් නැති බැවින් තමා ලැබූ අර්හත් ඵල සමාපත්තියට හෝ ධ්‍යාන ආදියට සම වැදී වාසය කිරීම යි. නිකෙත, ආලය සහ ඔක යන වචනයෙන් හැඳින්වෙන්නේ වාසස්ථානය යි. ඒ පිළිබඳ ඇල්ම ද ආලය නමින් හැඳින්වේ. මුලින් ම ගිහි ගෙය, කම්සැප, පිළිබඳ ආලය දුරු කළ රහතන් වහන්සේ අවසානයේ දී මේ පංචස්කන්ධ නැමති නිවාසයත්, කාම, රූප, අරූප භවයත් පිළිබඳ ආලයත් දුරු කර ඒ සියල්ල හැරයන බැවින් ඔකං ඔකං ජහනි යයි කියනු ලැබේ.

4.5.3.3. රහතන් වහන්සේලාගේ රැස්කිරීම් නැත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර දෙවරම් වෙහෙරෙහි වැඩ වසන සමයෙහි බෙල්ලට්ටිසීස නම් රහතන් වහන්සේ නමක් විසූහ. උන්වහන්සේ පිඬු සීගා වැඩම කොට පිණ්ඩපාත දානය වළඳා නැවත වෙනත් විටියකට වැඩම කොට වියලි ආහාර ලබා විහාරයට ගෙනගොස් තැන්පත් කොට තබයි. නිතර පිඬුසීගා යාම කරදරයකැයි සිතා කීප දිනක් ම ධ්‍යාන සුවයෙන් වැඩ සිට අවශ්‍ය වන විට ඒ තැන්පත් කළ ආහාර වළඳති. භික්ෂූහු මේ බව දැක භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සැළ කළහ. උන් වහන්සේ ඒ කරුණ නිමිති කරගෙන මින් මතු සන්නිධිකාර පරිභෝජනය හෙවත් ආහාර රැස්කොට තබාගෙන පරිහරණය කිරීම නොකළ යුතු යයි ශික්ෂා පදයක් පැනවූහ. එම ශික්ෂා පදය පැණවීමට පෙර සිදු කළ නිසාත්, එසේ ම එය උන්වහන්සේගේ අල්පේච්ඡතා ගුණය නිසාත් සිදු වූවක් බැවින් බෙල්ලට්ටිසීස තෙරුන්ගේ දෝෂයක් නැති බව පැහැදිලි කරමින් මේ ගාථාවෙන් දහම් දෙසා වදාළ සේක.

යෙසං සනනිවයො නතී
 යෙ පරිඤ්ඤාන භොජනා
 සුඤ්ඤානො අනිමිතො ව
 විමොකෙඛා යසස ගොවරො
 ආකාසෙව සකුන්‍යානං
 ගති තෙසං දුරන්‍යා

පදාර්ථ:-

යෙසං, යමෙකුගේ; සනනිවයො නතී, කර්ම රැස් කිරීමක් හෝ ප්‍රත්‍ය රැස්කිරීමක් නැත් ද; යෙ, යමෙක්; පරිඤ්ඤාන භොජනා, පිරිසිඳ දෑන ආහාරය වළඳන සේක් ද; යසස, යමෙකුට සුඤ්ඤානො අනිමිතොව විමොකෙඛා ගොවරො, ශුන්‍යත, අනිමිත්ත, අප්‍පණිහිත යන ලක්ෂණ ඇති නිර්වාණය අරමුණු වේ ද; ආකාසෙව සකුන්‍යානං ගති එව, අහසෙහි පසුන් ගිය මග මෙන්; තෙසං ගති, ඒ රහතන් වහන්සේලා ගිය මග ද; දුරන්‍යා, නොදන හැකි ය. (නැවත ගමනක් නැත යන අදහස යි)

විචරණය:-

සනනිවයො යනු රැස් කිරීම යි. රැස් කිරීම් දෙකකි. කර්ම රැස් කිරීමත් ප්‍රත්‍ය පිරිකර රැස් කිරීමත් ය. රහතන් වහන්සේගේ මේ රැස් කිරීම් දෙක ම නැත.

සනනිධිකාර යනු රැස්කොට තබා ගැනීම යි. භික්ෂූන් වහන්සේට විචර පිණ්ඩපාත ආදී කිසිවක් රැස් කර තබා ගැනීම විනයෙන් තහනම් ය. සන්නිධිකාර පරිභෝජනයෙන් පවිති ඇවැතක් සිදු වේ. ඒ ඇවැතින් ගැලවීමට සංඝික ක්‍රමයට අනුව සඟ සතු දේ පොදුවේ ගබඩා කර හෝ තැන්පත් කර තැබීමට විධිවිධාන විනයේ සලසා ඇත.

පරිඤ්ඤාන භාෂණා - මෙහිදී පරිඤ්ඤා හෙවත් පිරිසිඳ දැන ගැනීම් තුනකි. එනම්,

- 1. ඤාන පරිඤ්ඤා - තමාට ලැබෙන ආහාර මොනවාද? ඒවායේ ඒවා දැනුම් ද? නොදැනුම් ද? දැන ගැනීම.
- 2. තීරණ පරිඤ්ඤා - ආහාරයෙහි පිළිකල් බව දැන ගැනීම.
- 3. පහාන පරිඤ්ඤා - ආහාරයෙහි ආශාව දුරුකොට නුවණින් දැන වැළඳීමයි.

ත්‍රිවිධ විමෝක්ෂ

- 1. සුඤ්ඤාන විමෝක්ෂ - නිර්වාණය රාග, ද්වේශ, මෝහයන්ගෙන් තොර හෙයින් ශුන්‍යය.
- 2. අනිම්මන විමෝක්ෂ - නිර්වාණය රාගාදී අරමුණු නිමිති සලකුණුවලින් ද තොර බව ය.
- 3. අප්පණිහිත විමෝක්ෂ - රාගාදී ප්‍රාර්ථනාවලින් නිර්වාණාවබෝධය කළ රහතන් වහන්සේලා මිදුණු බවය.

4.5.3.4. පක්ෂියෙකුගේ පාසටහන් අහසෙහි නැත්තා සේ රහතන් වහන්සේගේ ගමන් මග දැකිය නොහැකි ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වේළුච්චාරාමයේ වැඩ වසන සේක. එකල අනුරුද්ධ මහ රහතන් වහන්සේ තම සිවුරු දිරාපත් ව ගිය බැවින් සිවුරක් කරගැනීම පිණිස පාංශුකුල රෙදි සොයති. මෙයින් තෙවෙනි භවයෙහි උන්වහන්සේට පුරාණ භාර්යාව වූ තවුතිසා දෙව්ලොව වැසි ජාලිනී නම් දෙව්දුවක් සිටියා ය. ඇය තෙරුන් වහන්සේ සිවුරක් සොයනු දැක දිගින් තෙලෙස් රියනක් පමණ වූ ද පළලින් සතර රියනක් පමණ වූ ද දිව්‍ය සඵල තුනක් රැගෙන මේවා මේ අයුරින් ම දුනහොත් තෙරුන් වහන්සේ නොපිළිගනිති යි සිතා උන් වහන්සේ වඩින මාර්ගයෙහි ඉදිරියෙන් වූ එක් කසල ගොඩක රෙදි කෙළවර පමණක් පෙනෙන සේ තැබුවා ය. තෙරණුවෝ එය දැක මෙය කසල ගොඩක දමා ඉවත ලූ පාංශුකුලයක් ය, යන සංඥාවෙන් රැගෙන වැඩියහ.

උන්වහන්සේ සිවුරු මසන දිනයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පන්සියක් හික්කුන් පිරිවරා එහි වැඩම කොට විවර කරන කටයුත්තට උදව් කළහ. එකල දෙව්දුව ද සිවුරු කරන අසුමහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ඇතුළු මහ සඟරුවනට කැඳ බත් ආදී දානය ඇතුළු ගමෙහි මිනිසුන් අත යැව්වා ය. පන්සියක් පමණ හික්කුන් වහන්සේලාත් වළඳා දානය විශාල ප්‍රමාණයක් ඉතිරි විය. මෙය දුටු හික්කුහු අනුරුද්ධ තෙරුන් මෙපමණ විශාල ප්‍රමාණයක් දානය පිළියෙල කරවූයේ කුමකට ද? හික්කුන් වහන්සේලාගේ පමණට දානය ගෙනාවේ නම් ප්‍රමාණවත් නොවේදැයි දොස් කියන්නට වූහ. ඒ බව ඇසූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණෙනි, මේ දාන සම්භාරය අනුරුද්ධ තෙරුන් විසින් ගෙන්වන ලදැයි සිතන්නහු ද? එසේ නැත. මාගේ පුත්‍ර අනුරුද්ධයන් මෙබන්දක් ඉල්ලන්නේ නැත. රහත්හු ප්‍රත්‍ය පිළිබඳ කතා නොකරති. මේ වනාහි දේවානුභාවයෙන් උපන්නේයයි පූර්වාපර සන්ධි ගලපා වදාරා මෙම ගාථාවෙන් දහම් දෙසූ සේක.

යසසාසවා පරිකම්ණා
 ආහාරෙ ව අනිසසිතො
 සුඤ්ඤතො අනිමිතො ව
 විමොකෙඛා යසස ගොවරො
 ආකාසෙව සකුන්තානං
 පදං තසස දුරන්තයං

පදාර්ථ:-

යසස, යම් රහතන් වහන්සේ නමකගේ; ආසවා පරිකම්ණා ආශ්‍රවයන් දුරු වූයේ වේ ද; ආහාරෙ ව අනිසසිතො, කබලිංකාර ආහාරයෙහි තෘෂ්ණා දෘෂ්ඨි වශයෙන් ඇලීමක් නැද්ද; යසස, යමෙකුට; සුඤ්ඤතො අනිමිතො ව විමොකෙඛා ගොවරො, ශුන්‍යාන, අනිමිත, අප්‍රණිහිත ලක්ෂණ ඇති නිර්වාණය අරමුණු වේද හෙවත් එය අරමුණු කොට වෙසේ ද; ආකාසේ සකුන්තානං පදං ඉව, අහසෙහි පක්ෂීන්ගේ පිය සටහන් මෙන්; තසස පදං උන් වහන්සේ ගිය තැන ද; දුරන්තයං, දින නොහැකි ය (ගිය තැනක් නැත);

විචරණය:-

- ආසවා
1. කාමසව යනු ඉන්ද්‍රිය සයට ලැබෙන අරමුණු කෙරෙහි ඇතිවන කාම රාගය.
 2. භවාසව යනු කාම, රූප, අරූප වශයෙන් සසර පැවතීමට ඇති ඇල්ම.
 3. දිට්ඨාසව (යනු තමාගේ රූප වේදනා ආදී පංචස්කන්ධය සහ බාහිර රූපාදී ධර්මයන් පිළිබඳ ව නිත්‍ය ය, සුභ ය, සැප ය, ආත්ම යයි පවතින මිථ්‍යා දෘෂ්ටියයි.
 4. අවිජ්ජාසව (යනු රූපාදී ස්කන්ධ ධර්මයන් පිළිබඳ අනිත්‍ය දුකක අනාත්ම යන සැබෑ තත්ත්වය වසාලන මෝහයයි.

ආස කණ ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු මුණගැසීමේ දී වැගිරෙන්නේ ය. මතු වී එන්නේ ය යන අර්ථයෙන් ද කාම රූප අරූප යන මුළු භවය පුරාමත් සෝවාන් මාර්ගයට පත්වන කුරාමත් වැගිරෙමින් පවත්නා නිසා ද අරිෂ්ටාසව, සුරාසව, මෙන් සසර අනාදීමත් කාලයක් සත්ත්වයාගේ සිත්සතත් තුළ පැසව පැසවා පවතින හෙයින් ද මේවාට ආසව (ආශ්‍රව) යයි කියනු ලැබේ.

4.5.3.5. දෙවියන්ට ප්‍රිය වූ රහතන් වහන්සේ

බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් වස් පවාරණ දිනයක මිගාර මාතෘ ප්‍රාසාදයෙහි පහත මාලයෙහි මහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා පිරිවරා වැඩහුන් සේක. ඒ වන විට මහා කච්චායන තෙරුන් වහන්සේ අවන්තියෙහි වැඩ වෙසෙති. උන්වහන්සේ දුරබැහැර සිට පවා දහම් ඇසීමට පැමිණීම සිරිත ය. ඒනිසා ම හිඤ්ඤ මහාකච්චායන තෙරුන්ට අසුනක් වෙන්කර තබා ම වැඩ හුන්හ. සක් දෙවරපු දෙදෙව්ලොව පිරිස ද සමඟ දිව්‍යමය සුවඳ මල් ආදිය ගෙන අවුත් බුදුරජාණන් වහන්සේට පූජා කර මහාකච්චායන තෙරුන් නොදක උන්වහන්සේ කොහි ද දැන්ම වඩිත් ද එසේ වඩින්නේ නම් යෙහෙකැයි සිතමින් සිටියේ ය. එසේ සිතත් ම උන්වහන්සේ පැමිණ පණවන ලද ආසනයේ වැඩ සිටියහ. සක් දෙව්ඳු වහා ගොස් උන්වහන්සේගේ දෙපා ගොප්මස අල්ලාගෙන අනේ මම ඔබවහන්සේ වඩිතියි බලාපොරොත්තුවෙන් සිටියෙමියි කියා සුවඳ මල් ආදියෙන් පුදා වැඳ එකක් පසෙක සිටියේ ය. එය දුටු සෙසු පාඨග්ජන හිඤ්ඤන් වහන්සේලා සක් දෙව්ඳු මුහුණ බල බලා

පුද්ගලික කරන්නේ ය, මහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා, වැඩ සිටිය දී කවිව්‍යයන තෙරුන් වඩින තුරු ම බලා හිඳ උන්වහන්සේට ම පුද සත්කාර කළා නොවේදැයි දෝෂාරෝපණ මුඛයෙන් කතා කළහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය අසා මහණෙනි, ඔබේ අදහසත් කතාවත් වැරදි සහගත ය. මා පුත් මහාකවිව්‍යයන වැනි හික්ම වූ ඉඳුරන් ඇති රහතන් වහන්සේලා මිනිස්සුන්ට වාගේ ම දෙවියන්ටත් ප්‍රියය යි වදාරා මෙම ගාථාව දේශනා කළ සේක.

යසසිඤ්ඤානි සමථං ගතානි
අසසා යථා සාරථිනා සුදනතා
පහිනමානසස අනාසවසස
දෙවා පි තසස පිහයනති තාදිනො

පදාර්ථ:-

සාරථිනා, දක්‍ෂ රියදුරෙකු විසින්, යථා අසසා සුදනතා, අභ්වයෝ මනාසේ දමනය කරනු ලබන්නා සේ; යසස, යම් රහතන් වහන්සේ නමකගේ; ඉඤ්ඤානි, වක්‍රුර් ආදී ඉඤ්ඤයන්; සමථං ගතානි, සංවරයට පත්වූයේ වේද; පහින මානසස, මානය දුරු වූ; අනාසවසස, ආශ්‍රවයන් නැති; තසස තාදිනො, අෂ්ටලෝක ධර්මයෙහි නොසැලෙන ඒ රහතන් වහන්සේට; දෙවා අපි පිහයනති, දෙවියෝත් ප්‍රිය කරති.

විචරණය:-

ඉඤ්ඤ සමථය යනු රූප ශබ්ද ආදී අරමුණු පිළිබඳ ව රාග වශයෙන් ඇලීමක් හෝ ද්වේෂ වශයෙන් ගැටීමක් නැතිව ඉඳුරන් සංසිඳුවා ගැනීමයි. මානය යනු මැනීමයි. සෙය්‍ය මානය හෙවත් තමා උසස්යයි මැනීම, සද්දිසමාන හෙවත් තමා හා සමානයයි මැනීම. හීන මාන හෙවත් තමා පහත්යයි මැනීම. යනුවෙන් මානය ත්‍රිවිධ ය. මෙය අනාගාමී වීම දක්වා ම පවතී. එය නැසෙන්නේ රහත් වීමෙනි.

4.5.3.6. රහතන් වහන්සේ මඩ නැති විලක් සේ පිරිසිදු ය.

එක් සමයෙක සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ වස් අවසානයේ වාරිකාවේ යෙදෙනු කැමැතිව බුදු රජාණන් වහන්සේගෙන් වැඳ අවසර ගෙන තමාගේ පිරිවර හික්‍රුන් වහන්සේලා සමඟ පිටත් වූහ. වෙනත් බොහෝ හික්‍රුන් වහන්සේලා ද උන්වහන්සේ සමඟ ගමනට එකතු වූහ. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ නම්ගොත් වශයෙන් ප්‍රකට හික්‍රුන් වහන්සේලාට ඒ ඒ නම්ගොත්වලින් අමතා උන්වහන්සේලාගේ ගමන නැවැත්වූහ. එසේ නමින් එතරම් ප්‍රකට නොවූ හික්‍රුන් වහන්සේ නමක් අනේ තෙරුන් වහන්සේ මාවත් නමින් අමතා කතා කොට නවත්වන්නේ නම් යෙහෙකැයි සිතී ය. සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේට එතරම් මහා හික්‍රු පිරිසක් මැද ඒ හික්‍රුවගේ සිතිවිල්ල පිළිබඳ සැලකිල්ලක් ඇති නොවී ය. ඒ හික්‍රුව තෙරුන් වහන්සේ අනික් අය මෙන් මා ගණන් නොගන්නේ යැයි වෛර බැඳගත්තේ ය. මේ අතර මහතෙරුන් අසලින් යන මේ හික්‍රුවගේ සිරුරේ තෙරුන්ගේ සිවුරු කොණ වැදිණ. එයින් උන්වහන්සේගේ තරහ තවත් වැඩි විය. සැරියුත් මහ තෙරුන් විහාර සීමාවෙන් පිටවෙනවාත් සමඟ ම මේ හික්‍රුව බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත ගොස් ස්වාමීනි, සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ තමා අගසව් වෙමිසි කියා මගේ කණ පුපුරණ තරම් පහරක් දී සමාව ද නොගෙන පිටත්ව ගියේ යයි පැමිණිලි කළේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ සැරියුත් මහතෙරුන් ආපසු කැඳවූහ.

මේ අවස්ථාවේ අනඳ තෙරුන් හා මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේලා අපේ වැඩි මහලු සොහොයුරාණන් වහන්සේ මේ හිඤ්චට පහරක් නොදුන් බව ශාස්තෘන් වහන්සේ නොදන්නා සේක් නොවේ. එහෙත් මේ අධිකරණ විනිශ්චය කරන්නේ සැරියුත් මහ තෙරුන්ගේ සිංහනාදය අසන්නට විය යුතු යයි නිගමනය කොට සියලු හිඤ්චන් වහන්සේලා එහි රැස් කර වූහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සා මහත් මහසගන මැද මහ තෙරුන්ගෙන් මෙම චෝදනාව සැබෑදැයි විමසූහ. එහිදී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ තමන් එවැනි පහර දීමක් නොකළ බව නොපවසා තමන්ගේ ඉවසීම කොතරම් ද යනු, තමාගේ සිත පිරිසිදු දෙත් අපිරිසිදු දෙත් සමච භාරගන්නා මහ පොළව වැනි ය. ජලය, සුළඟ, ගින්න වැනි ය යනාදී වශයෙන් උපමා නවයකින් විස්තර කළහ. උන්වහන්සේගේ එම දේශනාව අසා පාඨග්ජන හිඤ්චන් වහන්සේලාගේ ඇසින් කඳුළු වැගිරුණි. රහතන් වහන්සේලාට ධර්ම සංවේගය පහළ වූණි. චෝදනා කළ හිඤ්චගේ මුළු සිරුර ම දූවෙන්නාක් මෙන් විය. උන්වහන්සේ වහා බුදුරජුන්ගේ පාමුල වැටී තමා කළ වරද පිළිගත්තේ ය.

අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේට සමාව දෙන්නැයි සැරියුත් තෙරුන්ට වදාළහ. තෙරණුවෝ උක්කුටිකයෙන් හිඳ බුදුරජුන් දෙස ඇදීලී බැඳගෙන ස්වාමීනී, මම උන්වහන්සේට සමාව දෙමි. මා අත යම් දොසක් වේ නම් ඊට උන්වහන්සේ ද කමා කෙරෙත්වායි වදාළහ. තමා කෙරෙහි අභූත චෝදනාවක් කළ හිඤ්චට පවා අල්පමාත්‍ර වූ හෝ කෝපයක් ද්වේෂයක් ඇති කර නොගෙන උක්කුටිකයෙන් හිඳ කමා කළ සැරියුත් මහ තෙරණුවෝ නම් මහ පුදුම කෙනෙකැයි උන්වහන්සේගේ නිවාත ගුණය පිළිබඳ ව දම්සභා මණ්ඩපයේ රැස් වූ හිඤ්චන් අතර කතා බහක් ඇති විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ එය අසා මහණෙනී, සාරිපුත්ත තෙරුන් වැනි ඇත්තෝ මහ පොළොව බඳු ඉවසන, ඉන්ද්‍රඛිලයක් සේ නොසැලෙන ඇත්තෝ ය. ඔවුන් තුළ කෝපයක් ඇති කළ නොහැකි යැයි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

**පඨවිසමෝ නෝ විරුජ්ඣධනි
ඉන්ද්‍රඛිලපමෝ තාදි සුඛබ්බෝ
රහදොව අපෙන කදදමෝ
සංසාරා න භවනති තාදිනෝ**

පදාර්ථ:-
පඨවිසමෝ, මහ පොළොව මෙන්; නෝ විරුජ්ඣධනි, සත්කාර අසත්කාර දෙකේදී අනුරෝධ විරෝධ නැතිව නැතිව සමසේ පිළිගනී; ඉන්ද්‍රඛිලපමෝ ඉන්ද්‍රඛිලයක් හෙවත් කුණාටුවකින්වත් නොසැලෙන නගර මැද සිටවූ කුළුණක් මෙන්; තාදි අටලෝ දහමින් කම්පා නොවන සුලු වූ; සුඛබ්බෝ, මනා පිළිවෙතින් සපිරි රහතන් වහන්සේ; අපෙන කදදමෝ රහදො ඉව, මඩනැති විලක් මෙන් ප්‍රසන්න ය; තාදිනෝ, ඒ අකම්ප්‍ය ගුණ ඇති හෙයින් රහතන් වහන්සේට; සංසාරා න භවනති. නැවත සසර සැරිසැරීම් නැත.

විචරණය:-
මෙහි ඉන්ද්‍රඛිල යනු රාජ්‍යයක ආනුභාවය සහ අභිමානය ප්‍රකට කිරීම සඳහා නගර මැද උස්ව හා සෘජුව පිහිටුවන කණුව හෝ කුළුණ යි. අශෝක රජතුමාගේ සිංහ කුළුණ හා පැරිසියේ අයිගල් කුළුණ ඊට නිදසුන් ය. තාදි යනු අටලෝ දහමෙන් කම්පා නොවීමේ ගුණය යි. සංසාරා න භවනති යනුවෙන් කියවුණේ නැවත සුගති දුගතිවල සැරිසැරීමක් නැති බවයි.

4.5.3.7. තිදොර සංවර වූ රහතන් වහන්සේ

කොසඹූ නුවර වැසි එක්තරා කුලපුත්‍රයෙක් සසුනෙහි පැවිදි උපසම්පදාව ලබා කෝසම්බිවාසී තිස්ස තෙර යයි ප්‍රසිද්ධව සිටියේ ය. වරක් වස් අවසානයේ කැපකරු දායක උපාසකතුමා තුන් සිවුරක් සහ ගිතෙල් මී පැණි ආදිය ද ගෙනවුත් උන්වහන්සේ පාමුල පිදුවේ ය. උන් වහන්සේ මට මෙයින් පලක් නැතැයි කියා එය පිළිගැනීමට අකමැති වූහ. උපාසකතුමා ඒ මන්දැයි විමසූ විට කැපකරුවෙකු වත් නැති මට මේවා පරිහරණය කිරීම කරදරයකැයි කීහ. එවිට උපාසක තැන ඉතා සතුටුව ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේට කැපකරු සහායකයෙකු ලෙස මගේ පුතා පැවිදි කරන්නට කැමැත්තෙමියි කීය. තෙරණුවෝ එම අදහසට එකඟ වූහ. උපාසක තුමා තමාගේ සත්හැවිරිදි පුතා උන්වහන්සේට භාර කළහ. තෙරුන් වහන්සේ ඔහුගේ හිස තෙමා තවපඤ්චක කර්මස්ථානය දී හිස බූ ගා අවසන් කරන විට ම කුමරුවා සිව් පිළිසිඹියාපත් රහත් බවට පත් විය. ඒ බව නොදත් ඔහු පැවිදි කරගත් තෙරුන් වහන්සේ අඩමසකට පමණ පසුව සාමණේරයන් සමග බුදුරජාණන් වහන්සේ දැකීමට යාමට පිටත් වූහ. අතර මග දී උන් වහන්සේලාට එක් විහාරයක රැ ගත කරන්නට සිදුවිය. තම උපාධ්‍යායන් වහන්සේට සෙනසුන පිළියෙල කිරීමට රැ බෝ වූ බැවින් සාමණේර නමට සෙනසුනක් පිළියෙල කරගන්නට නොහැකි විය. ඒ පිළිබඳව තෙරුන් වහන්සේට කී විට නුපුරුදු තැනක එළිමහනේ විසීම නුසුදුසු බැවින් තම කුටියේ ම නිදන්නැයි කීහ.

තවමත් පාර්ශ්වනියෙකු වූ තෙරුන් වහන්සේ ඇලවූ සැණින් නින්දට වැටුණහ. මෙසේ දින තුනක් ගත විය. තුන්වන දිනයේ සාමණේර නම අද දිනත් මා උපාධ්‍යායන් වහන්සේ සමග එක ම සෙනසුනේ විසුවොත් උන්වහන්සේට ඇවැත් සිදු වන්නේ යැයි සිතා මුළු රැය ම උපාධ්‍යායන් වහන්සේගේ ඇඳ අසල පර්යංකයෙන් හිඳගෙන ම ගත කළේ ය. තෙරුන් වහන්සේට ද අරුණට පෙර සිකපදය ගැන සිහි වී සාමණේර නම පිටත් කිරීමට විජ්නිපත ගෙන එහි මිටේ අභිස්සෙන් පැදුරට තට්ටු කරන අදහසින් දුන් පහරින් සාමණේරයන් වහන්සේගේ ඇස තුවාල විය. ඒ බව නොකියා ස්වාමීනි, කිමදැයි ඇසූ විට පිටතට යන්නැයි තෙරණුවෝ කීහ.

සාමණේර නම තම ඇස එක අතකින් වසාගෙන පිටතට ගොස් එක අතකින් ම සියලු වතාවත් කරන්නට විය. උපාධ්‍යායන් වහන්සේට දහැටි දඬු දුන්නේ ද එක අතකිනි. එයින් නොසතුටු වූ උපාධ්‍යායන් වහන්සේ ආචාර්ය උපාධ්‍යායන්ට වතාවත් කරන හැටි නොදන්නෙහිදැයි ඇසූහ. ස්වාමීනි, දැනීමියි කියූ සාමණේර නම එසේ කිරීම හේතුව විස්තර කළේ ය. එය අසා උපාධ්‍යායන් වහන්සේට මහත් සංවේගයක් ඇති විය. උන් වහන්සේ වහාම උක්කුටිකයෙන් හිඳ සත්පුරුෂය නොදැන වූ වරදට සමාවනු මැනවැයි කීහ. එවිට සාමණේර නම සිය උපාධ්‍යායන් වහන්සේ අස්වසමින් ස්වාමීනි, මෙය ඔබේ දෝෂයක් නොවේ. මෙය මට සිදු වූයේ සසර කළ වරදකිනි. ඔබ වහන්සේගේ සිත කළබල වන නිසා ඒ බව ඒ බව නොකීවේ මම ය. එබැවින් ඒ ගැන බරපතල ලෙස නොසිතනු මැනවැයි කීහ. කොතෙක් කරුණු කීවත් තෙරුන්ට සිත හදාගන්නට නොහැකි විය. උන් වහන්සේ සාමණේර නමගේ සිවුරු පිරිකරත් තමා ම ගෙන බුදුරදුන් වෙත කැඳවාගෙන ගියහ.

සියලු පුවත් දිවැසින් දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේලා පැමිණ තමාට වැඳ එකත් පසෙක හුන් කල්හි සුව දුක් විමසූහ. එවිට තෙරණුවෝ, ස්වාමීනි, මට අමුතු අපහසුවක් නැත. එහෙත් මේ කුඩා සාමණේර නම තරම් උතුම් ගුණ ඇති වෙන කිසිවෙකු

මා දක නැතැයි සියලු තොරතුරු විස්තර කොට කීහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණ, රහතන් වහන්සේලා වනාහි කිසිවෙකුටත් කෝප නොකරති. ද්වේෂ නොකරති. සන්සුන් ඉඳුරන් ඇත්තෝ ය. සන්සුන් සිත් ඇත්තෝ යයි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

**සන්නං තසස මනං හොති
සන්නා වාචා ච කමම ච
සමමදඤ්ඤා විමුක්තසස
උපසන්නසස තාදිනො**

පදාර්ථ:-

සමමදඤ්ඤා විමුක්තසස, වතුරාර්ය සත්‍යය මනාව දැනගෙන පංචවිධ විමුක්තියෙන් කෙළෙසුන්ගෙන් මිදුනා වූ ද; උපසන්නසස, සිතේ රාගාදිය නැසුණු හෙයින් සංසිදුනා වූ ද; තාදිනො, අට ලෝ දහමින් නොසැලෙන්නා වූ ද; තසස, ඒ රහතන්වහන්සේගේ; මනං සන්නං හොති, සිත සන්සුන් වූයේ වෙයි; වාචා ච කමම ච, වචනයන් ක්‍රියාවන් සන්සිඳුනේ වෙයි.

විචරණය:-

පංච විමුක්තිය නම් කෙළෙසුන්ගෙන් මිදෙන ආකාර පහකි.

1. තදංග විමුක්තිය

යනු අලෝභයෙන් ලෝභය, අදෝසයෙන් දෝසය, අමෝහයෙන් මෝහය යනාදී වශයෙන් එක් එක් කුසලාංගයකින් අකුසලය යටපත් කොට කෙළෙසුන්ගෙන් මිදීමයි. පහත් එළියෙන් අඳුර දුරු කිරීම මෙන් එය තාවකාලික වශයෙන් සිත කෙළෙසුන්ගෙන් මිදෙන ලෝකික කාමාවචර ක්‍රමයකි. එහි විපාකයෙන් කාමභවවලින් ඔබ්බට යා නොහැකි ය.

2. වික්ඛම්භන විමුක්තිය

යනු සමථ භාවනාවෙන් නීචරණ මැඩ පවත්වා ධ්‍යාන උපදවා ගැනීමෙන් කෙළෙසුන්ගෙන් සිත මිදීම යි. කළයෙන් ගසා ඉවත් කරන ලද දිය මතු පිට ඇති සෙවෙල් පරඬාල් නැවත එක් රැස් වෙන්නා සේ තාවකාලික ය. ලෝකික ය, එයින් ලැබිය හැක්කේ රූපාවර හෝ අරූපාවචර බ්‍රහ්මලෝක විපාක පමණි. මෙලොව දී ම ධ්‍යානයන්ගෙන් පිරිහීමෙන් හෝ පරලොව දී බඹලොව ආයුෂ ගෙවීමෙන් එම කෙළෙසුන්ගෙන් මිදීම අවසන් වේ.

3. සමුච්ඡේද විමුක්තිය

යනු සෝවාන් ආදී මාර්ග ඵලවලින් සක්කාය දිට්ඨි ආදී අදාළ කෙළෙසුන් සහ මුලින් ම නසමින් ගොස් රහත් මාර්ගයෙන් සියලු කෙළෙසුන් නැසීම යි. එය කරටිය කැඩුණු තල් පොල් වැනි ගසක් නැවත නොලියලන්නා වැනි ය. එය ලෝකෝත්තර ය, නැවත ඉපදීමක් නැත.

4. පටිපස්සද්ධි විමුක්තිය

යනු මාර්ගයෙන් කෙළෙසුන් නැසූ පසු එල සිතෙන් කෙළෙස් පුරුදුවලින් සිත මිදීම යි. එය ගිනි දල්වා තිබී ගිනි ඉවත් කළ තැනක තිබෙන උණුසුම දිය ඉස නිවීමක් වැනි ය.

5. නිස්සරණ විමුක්තිය

නිස්සරණ යනු යමකින් නික්මීම යි. එහි පිහිට අත හැරීමයි. ඒ අනුව සියලු හවයන්ගෙන් නික්මුණු හෙයින් ද ලොකික අරමුණු අතහැර මාර්ගඵල සිත්වලින් නිර්වාණය අරමුණු කිරීම සිදු කරන හෙයින් හවය සම්බන්ධ සියලු දෙයින් මිදීම යන තේරුමෙන් නිර්වාණ තත්ත්වයට කියන නමකි.

සැකෙවින් කිවහොත් කාමාවචර කුසල සිත් පහළ වීම තදංග විමුක්තිය යි. රූපාවචර අරූපාවචර කුසල සිත් ඉපදවීම වික්ඛම්භන විමුක්තිය යි. මාර්ග සිත් ඉපදවීම සමුච්චේද විමුක්තිය යි. එල සිත් පහළ වීම පටිපස්සද්ධි විමුක්තිය යි. නිර්වාණය නිස්සරණ විමුක්තිය යි.

4.5.3.8. උත්තම පුරුෂයා රහතන් වහන්සේ ය.

එක් දවසක් තිස්නමක් පමණ වූ වනවාසී භික්ෂූන් වහන්සේලා පිරිසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණ වැඳ එකත්පසක හුන්හ. බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තමන්සේලාට සිව්පිළිසිඹියා පත් රහත් බව ලැබීමට වාසනාව ඇති බව දැක උත්තමන්සේලාට අසා සිටින්නට සැරියුත් මහතෙරුන් සමග සාකච්ඡාවක් ආරම්භ කළ සේක.

සාරිපුත්‍රයා, සද්ධා ඉන්ද්‍රිය වැඩීමෙන්, එය නිරතුරුව ම ප්‍රගුණ කිරීමෙන්, නිවනට බැස ගැනීමට නිවනින් කෙළවර වීමට පුළුවන් බව ඔබ පිළිගන්නෙහි ද?

එසේ ම සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා ඉන්ද්‍රියයන් වැඩීමෙන් නිතර පුරුදු පුහුණු කිරීමෙන් නිවනට බැස ගැනීම නිවනින් කෙළවර වීම වන බව පිළිගන්නේදැයි මෙසේ පංච ඉන්ද්‍රියයන් පිළිබඳ ව ම විමසූ සේක.

එවිට සැරියුත් තෙරණුවෝ ඊට පිළිතුරු සපයමින් ස්වාමීනි, මම සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා වැඩීමෙන් නිතර පුරුදු පුහුණු කිරීමෙන් නිවනට බැස ගැනීම නිවනින් කෙළවර වීම කළ හැකියැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති ශ්‍රද්ධාව නිසා පමණක් නොපිළිගනිමි. මන්ද ස්වාමීනි, යම් කෙනෙකුට ඒ කාරණය එසේ වන බව ප්‍රඥාවෙන් දනගනු නොහැකි වෙයි ද. එය ප්‍රඥාවෙන් නොදුටු නොදන්නා ප්‍රත්‍යක්ෂ නොකළ හෝ ස්පර්ශ නොකරන ලද්දක් වෙයි නම් එවිට ඔවුන් ඒ කාරණය විශ්වාස කරන්නේ ශ්‍රද්ධාව නිසා පමණක් වන හෙයින් යි වදාළහ.

එය අසා සිටි සෙසු භික්ෂූන් වහන්සේලා මේ සැරියුත් තෙරණුවන් තමන්ගේ වැරදි පිළිගැනීම හෝ මත තව අත්හැර නැත. අදත් සම්මා සම්බුදුරජාණන්ගේ වදන් නො අදහතියි කියන්නට වූහ. එය අසා බුදුරජාණන් වහන්සේ, මහණෙනි, ඔබ මේ පවසන්නේ කුමක් ද? මා සාරිපුත්‍රයන්ගෙන් විමසුවේ පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම නොවඩා එසේ ම සමට විදර්ශනා

නොවඩා මග පල සාක්ෂාත් කරන්නට සමතෙකු ඇතැයි ඔබ විශ්වාස කරනවා ද කියා යි. උන්වහන්සේ මට කීවේ එසේ සාක්ෂාත් කරන්නෙක් ඇතැයි කියා විශ්වාස නොකරමි යි කියා ය. මහණෙනි, දුන් දෙයක හෝ කරන දෙයක ඵල විපාක විශ්වාස නොකරන කෙනෙක් බුද්ධාදී උතුමන් වහන්සේලාගේ ගුණ ද විශ්වාස නොකරති. මේ සැරියුන් තෙරුන් වහන්සේ ධ්‍යාන විදර්ශනා මාර්ගඵල ධර්ම පිළිබඳ තමා ම අවබෝධ කරගෙන සිටිති. අනුන් කී නිසා පිළිගන්නා කෙනෙක් නොවෙති. උන් වහන්සේගේ ප්‍රකාශයෙන් කියවුනේ එයයි. ඒ නිසා උන්වහන්සේගේ ප්‍රකාශය අපවාදයට ලක් කිරීම සුදුසු නොවේ යයි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

**අසසදෙධා අකතඤ්ඤ ව
සන්ධිවෙෂදො ව යො නරො
හතාවකාසො වනතාසො
ස වෙ උතතම පොරිසො**

පදාර්ථ:-

අසසදෙධා, (තමාම කරුණු අවබෝධ කරගත් බැවින්) අනුන් කී නිසා නො අදහන්නා වූ ද; අකතඤ්ඤ, (කිසිවෙකු විසින් කරන ලද්දක්, මවන ලද්දක් නොවන හෙයින්) අකත නම් වූ නිවන දැනගත්තා වූ ද; සන්ධි වෙෂදො, සංසාර සන්ධි හෙවත් ගැට ගැසීම් සිඳ දමුවා වූ ද; හතාවකාසො, නැවත ඉපදීමට ඇති ඉඩ නැසුවා වූ ද; වනතාසො, සියලු ආශාවන් වමාරා දමුවා වූ ද; යො නරො, යම් පුද්ගලයෙක් වේ නම්; සවෙ උතතම පොරිසො, හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් ම උත්තම පුරුෂයෙකි.

විචරණය:-

මෙම ගාථාව ප්‍රහේලිකාවක ආකාරයෙන් දේශනා කරන ලද්දකි. අසසදෙධා යන්නෙහි උඩින් පෙනෙන අදහස ශ්‍රද්ධාව නැති යන්නයි. එය බෞද්ධ ශ්‍රාවකයෙකුගේ ලක්ෂණය නොවේ. මෙහි අසසදෙධා යනු පව්වතං වෙදිතබ්බො යි කී ආකාරයෙන් රහතන් වහන්සේ තමන්ම සත්‍ය වටහාගනු මිස අනුන් කී නිසා නො අදහන බව ය.

අකතඤ්ඤ කී සැණින් අපට හැඟෙන්නේ කෙලෙහි ගුණ නොදන්නා යන අර්ථයයි. එහෙත් මෙහි අකත යනු නොකළ, නොතැනූ යන අදහසයි. ලොව ඇති සියල්ල හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් හෝ නිර්මාණ ශිල්පීන් විසින් නිමවන ලද්දේ ය. ඇතැමෙක් ඒවා දෙවියන් විසින් මවන ලද්දි විශ්වාස කරති. ලෝකෝත්තර නිවන යනු නැවත සකස් වීමක් නැති බවයි. එනම් අකත බවයි. රහතන් වහන්සේ එය දැන ගන්නා බැවින් අකතඤ්ඤ නම් වෙති. එනම් නිර්වාණාවබෝධයයි.

සන්ධිවෙෂදො, මෙය ගෙවල් බිඳීමට කියන නමකි. රහතන් වහන්සේ කුසල අකුසල කර්ම බිඳ නැසූ හෙයින් නැවත ඉපදීමක් නැත. සසර සමග ඇති සන්ධි සිඳින ලද්දේ ය යන අර්ථය මෙයින් කිය වේ.

4.5.3.9. රහතුන් වහන්සේ වෙසෙන තැන සිත්කළ ය.

සැරියුත් තෙරුන්ගේ සහෝදර සහෝදරියෝ හය දෙනෙකි. ඒ අතරින් වුන්ද, උපසේන යන සහෝදරයන් දෙදෙනාත් වාලා, උපවාලා, සිසුපවාලා යන සහෝදරියන් තිදෙනාත් කලකදී බුදු සසුනේ පැවිදි වූහ. ගෙදර ඉතිරි වූයේ හත් හැවිරිදි රේවත කුමාරයා පමණි. දරුවන් හයදෙනෙක් ම පැවිදි වූවත් ඔවුන්ගේ මව්පියන් බුදුදහම වැළඳ නොගත්හ. හිඤ්ඤා භක්තිකයෝ ම වූහ. මේ නිසා ම තමාගේ සොහොයුරු රේවත කුමාරයන් පැමිණියහොත් වහා ම පැවිදි කරන්නැයි ද මව්පියන්ගෙන් විමසන්නට අවශ්‍ය නැත. ඔවුහු තවමත් මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයෝ ය, රේවත කුමාරයාට මව්පියන් පියාටත් සිටින්නේ තමායයි සැරියුත් තෙරුන් කල් ඇතිව ම සංඝයාට දැනුම් දී තිබුණි.

මේ අතර සැරියුත් තෙරුන්ගේ මව “දරුවන් හය දෙනෙක් ම ගිහිගෙය හැර ගියෝ ය. මේ කුමාරයාත් ගියහොත් පරම්පරාව නැසේනේ” යයි සිතා කුමරුවන් සත්හැවිරිදි වියේදී ම ආවාහ විවාහය නියම කොට ගිහිගෙදර බැඳුමෙන් බැඳ තබන්නට තීරණය කළා ය. ඒ අනුව සුදුසු කුමාරිකාවක් තෝරාගෙන දින නියම කරගෙන මංගලෝත්සවය සුදානම් කරන ලදී. එම කුමරියට අවුරුදු එකසිය විස්සක් ආයු ඇති දත් හැලුණු කෙස් පැහැණු, ඇඟරැලි වැටුණු සිරුරේ ලප කැළැල් හටගත් වහලක් මෙන් කුඳු වී වක ගැහැණු මිත්තනියක් සිටියා ය. මංගලෝත්සවයට ගිය රේවත කුමාරයාට ඇය දකින්නට ලැබුණි. එය ඔහු එබඳු කෙනෙකු දුටු පළමු වතාව විය. ඒ නිසා ම ඒ කවුරුදැයි විමසූ කල ඇය මහලු වූ මිත්තනියකැයි කීහ. ඇයට මේ සිදුවී ඇත්තේ කුමක්දැයි ඇසූ විට අප කාටත් කලකදී සිදුවන දේ තමායි යයි සෙස්සෝ කීහ. මේ විපත තමන්ටත් සිදු වේ යයි දැනගත් සසර පින්පුරා සිටි රේවත කුමාරයාට මහත් තැනි ගැනීමක් ඇති විය. එසේ නම් මගේ වැඩිමහළු සොයුරු උපතිස්ස දෑක තිබෙන්නේ එයයි. මමත් අද ම මේ උගුලෙන් ගැලවී පැවිදි විය යුතු යයි හෙතෙම තීරණය කළේ ය.

කුමාරිකාව කැන්දාගෙන ආපසු එන අතර මගදී සිරුර කිසක් කරන්නට අවශ්‍යයි කියා මදක් කැලයේ වහන්ව රැඳී සිට ආපසු ආවේ ය. මෙසේ තැන් තැන්වලදී තෙවරක් ම කැලයට ගොස් ආපසු අවුත් නැයන්ට අමුතු සැකයක් නැතැයි දැනුණු හෙයින් ඊළඟ වතාවේ කැලැවැදී වහන් වී පලා ගියේ ය. එසේ පලා යන විට තිහක් පමණ හිඤ්ඤා වාසය කරන වෙහෙරක් හමු විය. එහි විසූ හිඤ්ඤා වෙත ගිය හෙතෙම තමා පැවිදි කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේ ය. සැරසී සිටි ආභරණ නිසා මොහු රාජ කුමාරයෙක් ද ඇමති පුතෙක් දැයි හිඤ්ඤාන්ට සැකයක් ඇති විය. එහි දී තමා සැරියුත් තෙරුන්ගේ බාල සහෝදරයා යි හඳුන්වා දුන් පසු සැරියුත් තෙරුන්ගේ අනුමැතිය ලැබී තිබූ බැවින් වහා ම ඔහු පැවිදි කරන ලදී.

එසේ පැවිදි කොට උන්වහන්සේලා සැරියුත් තෙරුන්ට දන්වා යැවූහ. එවිට සැරියුත් තෙරුණුවෝ ස්වාමීනි, අරණ්‍යයක හිඤ්ඤා වහන්සේලා, මා සොයුරු රේවත පැවිදි කොට ඇත. මම ඔහු හමු වී එන්නට යනු කැමැත්තෙමියි බුදුරදුන්ගෙන් අවසර ඉල්ලා සිටියහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිහිප දවසක් ඉවසන ලෙස දන්වා සිටියහ. දෙවනුව ද සැරියුත් තෙරුණුවෝ එම ඉල්ලීම කළහ. එවර බුදුරජාණන් වහන්සේ සාරිපුත්‍ර ඒ ගමනට මමත් එමි එතෙක් ඉවසන්නැයි වදාළහ. මෙසේ වස් කාලය ද ලං විය. රේවත සාමණේරයෝ ද තමා එහි සිටියහොත් නෑ හිතවතුන් පැමිණ ආපසු රැගෙන යනු ඇතැයි සිතා ඒ හිඤ්ඤාන් වහන්සේලාගෙන් කමටහන් ඉගෙන පා සිවුරු ගෙන යොදුන් තිහක් පමණ දුර

පා ගමනින් ගොස් කිහිරි වනයක වාසය කරන්නට වූහ. වස් කුන් මාසය ඇතළුත ම උන්වහන්සේ කමටහන් වඩා සිව්පිළිසිඹියාපත් රහත් බවට පත් වූහ. කිහිරි වනයේ විසූ නිසා උන්වහන්සේ බදිරවනිය රේවත නමින් ප්‍රකට වූහ.

වස් අවසානයේ සැරියුත් තෙරණුවෝ නැවත රේවත සාමණේරයන් දැකීමට යාමට බුදුරදුන්ගෙන් අවසර පැතුහ. එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ ද පන්සියක් හිඤ්ඤන් සමග සැරියුත් තෙරුන් හා ගමනට පිටත් වූහ. ඒ කිහිරි වනයට ගම්මාන මැදින් යන මාර්ගය හැටියොදුන් දික් මගකි. තිස් යොදුන් කෙටි මාර්ගය ගෙයක් දොරක් ගම්මානයක් නැති දුෂ්කර වනගත මාර්ගයක් විය. ආනන්ද තෙරුන් ඒ බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දන් වූ විට උන්වහන්සේ ආනන්ද සිව්ලී තෙරුනුත් අප සමග පැමිණියේ දැයි විමසූහ. එසේ ය ස්වාමීනීයි කිකල්හි එසේ නම් අපි කෙටි මගින් යමුයි පිටත් වූහ. කිහිරි වනයට ළඟාවන තුරු ම සිව්ලී තෙරුන්ගේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහා සංඝයාට සියලු පහසුකම් දෙවියන් විසින් සපයනු ලැබී ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ සිව්ලී තෙරුන්ට ඒ අවස්ථාව සැලසුවේ සිව්ලී තෙරුන්ගේ විශේෂ පුණ්‍යානුභාවය වන ලාභීන් අතර අග්‍රස්ථානය කාටත් ප්‍රකට වනු පිණිස ය. සිව්ලී පිරිතේ සඳහන් වන්නේ ද මේ ගමන පිළිබඳ පුවත යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මාසයක් පමණ හිඤ්ඤන් සමග එහි වැඩ විසූහ. නැවත ඉන් පිටත්ව මසක් පමණ ඇතුළත පෙරලා සැවැත්තුවරට වැඩමවා එහි පූර්වාරාමයට වැඩියහ. ඒ වන විට බුදුරජාණන් වහන්සේ කිහිරි වනයට වැඩි පුවත සැවැත්තුවර කා අතරත් පැතිර තිබුණි. විශාඛාව ද සිය නිවසට වැඩම වූ ආගන්තුක මහලු හිඤ්ඤන් දෙනමකගෙන් කෙසේ ද ස්වාමීනී, රේවත තෙරුන් වැඩ සිටින තැන රමණීය තැනක්දැයි ඇසූහ. ඒ ගමන ගැන එතරම් සිත් මනාපයක් නොතිබූ උන් වහන්සේලා, උපාසිකාවෙනි, මොන රමණීය කමක් ද? සුදු කටු පිරුණු කිහිරිගස් වදුලකි. එය ප්‍රේතයන් වසන තැනක් වැනි යයි කීය. නැවත විශාඛාව සිය නිවසට වැඩම වූ තරුණ හිඤ්ඤ දෙනමකගෙන් ඒ ගැන විමසූ විට උපාසිකාවෙනි, එය වර්ණනා කොට නිම කළ නොහැකි රමණීය තැනකැයි කීය. විශාඛාවට මේ දෙපිරිසගේ පරස්පර කතාව මහත් කුතුහලයක් විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ එහි වැඩම වූ අවස්ථාවක ස්වාමීනී, මෙහි පැමිණි හිඤ්ඤන් දෙනමක් රේවත තෙරුන් වසන කිහිරි වනය මහ දුෂ්කර වනගහණයක් යයි කිව්වෝ ය. තවත් දෙනමක් එය ඉතා රමණීය තැනකැයි කිව්වෝ ය. ස්වාමීනී, මේ කතාව කුමක් දැයි ඇසුවා ය. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ උපාසිකාවෙනි, ගමක් හෝ වේවා කැලයක් හෝ වේවා යම් තැනක රහතන් වහන්සේ නමක් වෙසේ නම් එතැන ඒ නිසාම රමණීය වේයයි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤාදී
නිනෙන වා යදි වා ඵලෙ
යඤ්ඤාදීනො විහරන්ති
තං භූමිං රාමණෙය්‍යකං

පදාර්ථ:-

ගාමෙ වා, ගමක හෝ; යදි වා අරඤ්ඤාදී, වනාන්තරයක හෝ නිනෙන වා, වල සහිත තැනක හෝ; යදි වා ඵලෙ, ගොඩැලි බිමක හෝ; යඤ්ඤා, මේ කුමන හෝ තැනක; අරහනො විහරන්ති රහතන් වහන්සේලා වෙසෙත් නම්; තං භූමිං, එම භූමිය; රාමණෙය්‍යකං, සිත් අලවා

විසීමට සුදුසු ය. සිත් කළු ය.

විවරණය:-

ගමෙහි ජනයා ගැවසෙන හෙයින් රහතන් වහන්සේටවත් කාය විවේකයක් නම් නැත. එහෙත් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු හෙයින් චිත්ත විවේකය නම් ඇත. ආරණ්‍යයේ කාය විවේකය හා චිත්ත විවේකය යන දෙක ම ඇත. මේ කොතැනක වූවත් රහතන් වහන්සේ වෙසේ නම් උන්වහන්සේ නිසා ම ඒ පෙදෙස රමණීය තැනක් වන්නේ ය.

4.5.3.10. කාමභෝගියෝ වනයට ප්‍රිය නොකරති.

එක්තරා පිණිඳිපාතික හික්කුන් වහන්සේ නමක් බුදුරදුන්ගෙන් කමටහන් ගෙන එක් දිරාපත්ව ගිය උයනකට වී මහණදම් පුරන්නට විය. මේ අතර එක්තරා වෙසගනක් පුරුෂයෙකුට අසවල් තැන දී හමුවෙන්නැයි තැනක් සඳහන් කොට අවුත් එතැනට වී සිටියා ය. එහෙත් ඒ පුරුෂයා එහි නො ආවේ ය. ඔහු එතතුරු බොහෝ වේලා මග බලා සිටි ඇය නොපැමිණි පුරුෂයා වෙත අමනාපයෙන් ඒ මේ අත ඇවිදින අතර ඒ උයනට පිවිසියා ය. එහි පලක් බැඳ සිටින ඒ තෙරුන් හැර වෙන කෙනෙකු නොදක, රාගයෙන් මත්ව සිටි ඇය මේ පුරුෂයාවත් පොළඹවා ගන්නෙමි යි සිතා උන්වහන්සේ ඉදිරියේ සිට නොයෙක් විකාර දක්වන්නට වූවා ය. වරෙක ඇය ඇඳිවත ලිහා ගැට ගසයි. කෙස් මුදාහරියි, නැවත බඳියි, අත්පොලසන් දී සිනාසෙයි. තෙරුන් වහන්සේට මේ උසුළු විසුළු දැනී සිතේ සංවේගයක් ඉපදී, එය ශරීරය පුරා ද පැතිර ගියේ ය.

මේ අතර බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ වෙතින් කමටහන් ගෙන මහණදම් පිරීමට ගිය හික්කුළුගේ තොරතුරු කෙසේදැයි බැලූහ. එවිට ඒ ස්ත්‍රිය ද ඇයගේ නොමනා හැසිරීම් ද දක තෙරුන්ට උපන් සංවේගය ද දැන ගඳකිලියේ හිඳිමින් ම සෘද්ධියෙන් හික්කුළු ඇමතු සේක. මහණ, කම්සුව සොයන්නන් ප්‍රිය නොකරන තැන් විතරාගීන් ප්‍රිය කරන තැන් වේය යි වදාරා ආලෝකයක් පතුරුවා උන්වහන්සේට දහම් දෙසමින් මේ ගාථාව දේශනා කොට වදාළ සේක.

**රමණියානි අරඤ්ඤානි
යඤ්ඤා න රමති ජනො
විතරාගා රමෙසසනති
න නෙ කාමගවෙසිනො**

පදාර්ථ:-

රමණියානි අරඤ්ඤානි ගස්වැල් මල් එල ආදියෙන් සැදුණු අරණ්‍යයෝ සිත් කළු ය; යඤ්ඤා න රමති ජනො, ඒවා කම්සැප සොයන ජනයා නොයැලෙන තැන් ය; විතරාගා රමෙසසනති, රාගය නැසූ රහතන් වහන්සේලා එහි ඇළුම් කරති; න නෙ කාම ගවෙසිනො උන්වහන්සේලා, පස්කම් සුව සොයන්නන් නොවන හෙයිනි;

විවරණය:-

බුදුරජාණන් වහන්සේ අංගුත්තර නිකායේ ජක්ක නිපාතයේ නාගික සූත්‍රයේ දී යම් හික්කුළුක් ධ්‍යානලාභීව ගමෙහි හෝ නගරයෙහි වෙසේ නම් තමන් වහන්සේ ඊට කැමති නැත. මන්ද

එහි සිටින කවුරු හෝ කෙනෙකු නිසා උන්වහන්සේ ධ්‍යානයෙන් වුවත් පිරිහෙන්නට ඉඩ ඇති නිසායැයි වදාරති. එසේ ම යම් හිඤ්ඤාත් වහන්සේ කෙනෙක් වනගතව නිකම් නිදිකිරමින් සිටියත් තමන් ඊට කැමති ය. මන්ද ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේට ගමෙහි හෝ නගරයෙහි මෙන් මහණකමට බාධාවන දේ එහි නැත. ඒ නිසා කවර මොහොතක හෝ ඒ නිදිමත දුරු කොටගෙන අරඤ්ඤ සංඥාවෙන් වාසය කොට මහණ දම් සපුරා ගනු ඇති බැවින්දැයි වදාරා තිබේ. මේ අනුව රාගය දුරුකරන්නන්ට සුන්දර තැන වන්නේ ගම නගරය නොව වනපෙන ය.

අභ්‍යාස

01. ධම්මපදයේ අරහත්ත වග්ගයේ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳ එන කරුණු වගුගත කරන්න.
02. අරහත්ත වග්ගයට අදාළ ගාථා හා අර්ථ වනපොත් කර මතකයෙන් දක්වන්න.
03. බද්ධවනිය රේචත තෙරුන්ගේ කතාව ශිෂ්‍ය සමිතියට ඉදිරිපත් කරන්න.